

Харитонова І. В., викладач історії,
викладач-методист,
КЗВО «Барський гуманітарно-
педагогічний коледж
імені Михайла Грушевського»

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ СТУДЕНТІВ НА ЗАНЯТТЯХ З ІСТОРІЇ

Ми живемо в епоху змін, епоху інтелекту, глобалізації, яка диктує свої умови життя, проповідує інші цінності, пред'являє свої вимоги до людини. У зв'язку з цим одним із основних результатів освітньої діяльності має стати формування таких морально-ціннісних орієнтирів особистості студентів, які сприятимуть усвідомленню ними себе як громадян і патріотів України. І тому саме суспільні дисципліни, історія, громадянська освіта, правознавство, сьогодні стають одним із основних засобів формування громадянської культури та ціннісних орієнтацій [1].

Сьогодні виникла потреба визначитися з основними морально-ціннісними орієнтирами здійснення освітнього процесу в закладах фахової передвищої та вищої освіти, які спонукатимуть студентів до активної творчої діяльності на національних засадах, тобто допоможуть сформувати у підростаючого покоління правильні морально-ціннісні орієнтації [2]. Національно-патріотична ідеологія повинна бути головною ідеологією держави, про що йдеться в Законах України та законодавчих державних актах.

Найбільш ємким і таким, що відповідає потребам суспільства у вирішенні питання українського національно-патріотичного виховання, є наказ Міністерства освіти і науки України від 16.06.2015 р. № 641 «Про затвердження Концепції національно-патріотичного виховання дітей та молоді». Ще одним документом, де звертається увага на національне виховання, є «Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012-2021 рр. (схвалена III Всеукраїнським з'їздом працівників освіти 28 жовтня 2011 року). Загальні напрямки виховної роботи в школах визначено в документі, затвердженому наказом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України № 1243 від 31.10.2011 р., «Основні орієнтири виховання учнів 1-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів України» [3].

Науково-педагогічний аналіз проблеми цінностей та ціннісних орієнтацій найбільш докладно розкрито в працях К. А. Абульханової-Славської, Б. Г. Ананьєва, Л. І. Анциферової, Л. С. Виготського, О. М. Леонтьєва, С. Л. Рубінштейна та інші [4].

У сучасній геополітичній ситуації громадянська культура особистості має формуватися не лише на основі національної культури і національних цінностей, а й з урахуванням загальнонаціональної спадщини людства, плюралізму віросповідань та системи ідей, а також прагнення до універсальності загальних правил та цінностей.

Виховання зведено не лише до окремих «занять із моралі». Виховання сильних рис характеру та чеснот здійснюється через наскрізний досвід. Усе життя Нової української школи буде організовано за моделлю поваги до прав людини, демократії, підтримки добрих ідей [5].

Такі навчальні предмети, як історія України, українська мова, історія української культури, соціологія, правознавство відіграють ключову роль у формуванні морально-ціннісних орієнтацій та національно-патріотичного виховання при підготовці підростаючого покоління. Щоб успішно здійснювати формування ціннісних орієнтацій студентів, доцільно застосовувати такі методи викладання, які засновані на співпраці (ігри, проекти (соціальні, дослідницькі), експерименти, групові завдання тощо), залучати учнів до спільної діяльності, що сприятиме їхній соціалізації та дозволить успішніше оволодівати суспільним досвідом.

Основною формою організації навчальної діяльності залишається урок (заняття), що забезпечує в навчальному процесі дотримання принципу послідовності й безперервності. Саме урок (заняття) дає можливість формувати в учнів і студентів основні складові громадянської компетентності.

З метою досягнення запланованого результату варто проводити заняття різних типів, забезпечуючи їх модернізацію та вдосконалення. Обов'язково дотримуватися таких загальних вимог до заняття та принципів:

- побудова заняття на основі закономірностей навчально-виховного процесу;
- оптимальне поєднання й реалізація на занятті всіх дидактичних принципів і методів;
- зв'язок із раніше засвоєними знаннями й уміннями, опора на досягнутий рівень розвитку;
- забезпечення умов для продуктивної пізнавальної діяльності учнів та студентів з урахуванням інтересів і здібностей;
- зв'язок із життям, особистим досвідом учнів та студентів.

Крім заняття, слід використовувати й інші форми роботи: екскурсії, семінарські заняття, практикуми, факультативи. Екскурсія не лише допомагає виявити практичну значимість знань, але також є ефективним засобом виховання учнів студентів. Цю форму навчання досить легко використовувати під час вивчення багатьох тем з історії України. Доцільно практи-

кувати проведення тематичних зустрічей із представниками органів державної влади, суду, під час яких студенти ознайомлюються зі специфікою їх роботи й діяльністю, що спрямована на відстоювання прав та інтересів громадян.

Предмети суспільствознавчого циклу дають можливість викладачеві організувати навчальну діяльність через проведення практикумів, під час яких студенти розв'язують практичні завдання, досліджують історичні джерела. Вирішення правових ситуацій під час практикуму є ефективним засобом засвоєння матеріалу й застосування цих знань у повсякденному житті.

Робота з історичними джерелами розвиває в студентів уміння аналізувати та оцінювати розмаїття поглядів на історичний процес, критичне ставлення до них, спонукає виробляти власну позицію, аргументувати свій вибір. Допомагають студентам краще зрозуміти зміст документу розроблені педагогом пам'ятки: «Як працювати з текстом історичного джерела», «Як аналізувати текст історичного джерела». В роботі з студентами викладач використовує історичні джерела для складання портретів історичних осіб. Навички аналізу історичних джерел допомагають студентам і під час виконання завдань зовнішнього незалежного оцінювання.

Максимальне стимулювання пізнавальної діяльності студентів, розвиток їх національної свідомості, формування правильних морально-ціннісних установок забезпечують комунікативно-діалогова й дослідницька моделі навчання. Вони створюють максимальне стимулювання пізнавальної діяльності студентів, розвиток їх громадянськості за допомогою організації міжособистісного спілкування студентів з викладачем чи безпосередньо один з одним у навчальній групі. Так, роботу в малих групах викладачам доречно практикувати на різних етапах навчання історії та основ правознавства. Склад груп змінює залежно від змісту й характеру роботи, яку треба виконувати. До кожного заняття можна розробити спеціальні пам'ятки-завдання, запропонувати завдання творчого характеру, які стимулюють мислення, спонукають до використання власного життєвого досвіду, визначення особистої позиції та власного ставлення до подій і явищ, які вивчаються.

Кожне нове покоління живе в період складних соціально-економічних і суспільно-політичних процесів, які звичайно накладають свій відбиток на формування його морально-ціннісних орієнтирів. Історія розвитку і становлення нашої молоді держави уже не раз доводила, що наша молодь, яку часто звинувачують у низькому рівні духовності, відсутності ідеалів, недостатності розвитку критичного мислення та переважанні споживачь-

ких інтересів – насправді є дещо іншою. І це доводять такі важливі віхи нашої історії, як Революція на граніті, Революція Гідності, воєнно-політичний конфлікт на сході України (АТО-ООС). Історики, політологи та інші аналітики сьогодні цим подіям дають різну оцінку. Але нами використаний приклад цих подій, щоб відзначити, що значну роль у них відіграла саме свідома українська молодь. Молодь, яка хоче жити в оновленій демократичній державі з високими морально-правовими засадами та ціннісними орієнтирами.

Таким чином, завдання сучасної освіти загалом, а викладача суспільних дисциплін зокрема продовжує залишатися незмінним – формувати ціннісні ставлення і судження, які є базою для щасливого особистого життя та успішної взаємодії із суспільством; виховувати не лише відповідальність за себе, а й за розвиток і добробут країни та всього людства; *плепати українську ідентичність; виховувати не лише відповідальність за себе, а й за розвиток і добробут країни та всього людства.*

Список використаних джерел

1. Донцов А. В. Моральна культура вчителя: монографія. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2008. 240 с.
2. Воронцова Е., Ївченко Ю. Дослідження ціннісних орієнтацій студентів закладів вищої освіти I-II рівнів акредитації. *Нові технології навчання: зб. наук. праць*. ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти». Київ, 2020. Вип. 93. С. 58–69.
3. http://oneu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/11/nsro_1221.pdf
4. https://otherreferats.allbest.ru/pedagogics/01043957_0.html
5. https://studexpo.ru/72252/psihologiya/problema_tsinnisnih_oryentatsiy
6. https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/24579/1/S_PALAMAR_OD.pdf
7. <file:///C:/Users/Александр/Desktop/73156b2243c6c967f0d564f97a065d5e.pdf>
8. <https://ktpu.kpi.ua/wp-content/uploads/2016/02/Osvitni-praktiki.pdf>